Національний університет
водного господарства
та природокористування

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України

Національний університет водного господарства та природокористування

Кафедра політології, соціології і права

036-109

Методичні рекомендації до вивчення дисципліни «Соціологія» та семінарських занять для студентів технічних напрямів підготовки НУВГП денної форми навчання

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Рекомендовано науково –
методичною радою НУВГП
Протокол № 2 від 24.10.2012 р.

Рівне – 2012

Національний університет водного господарства та природокористування

Методичні рекомендації до вивчення дисципліни «Соціологія» та семінарських занять для студентів технічних напрямів підготовки НУВГП денної форми навчання /Сталовєрова А.В., Цецик Я.П., Циганчук А.С. – Рівне: НУВГП, 2012 р. – 43 с.

Упорядники: к.і.н., доц. Сталовєрова А.В., к.і.н., доц. Цецик Я.П., к.ф.н., доц. Циганчук А.С.
Відповідальна за випуск: Ткаченко Г.І. - кандидат політичних наук, доцент, завідувач кафедри політології, соціології і права.

Зміст

Мета і завдання вивчення дисципліни …….3
Семінар 1. Соціологія як наука …… 5
Семінар 2. Організація соціологічного дослідження, методи збору первинної соціологічної інформації ……..11
Семінар 3. Суспільство як соціальна система, його соціальна структура……18
Семінар 4. Соціологія особистості …….26
Семінар 5. Соціологія праці та управління трудовим колективом …….....29
Семінар 6. Соціологія сім'ї ……. 35
Література …….39

© Циганчук А.С., Сталовєрова А.В., Цецик Я.П., 2012
© НУВГП, 2012

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Мета і завдання вивчення дисципліни

Соціологія вивчає соціальне життя, соціальні зміни в суспільстві і соціальні події, які постійно мають місце у житті людей, в яких беруть участь і які впливають на їх поведінку, спосіб життя, становище у суспільстві.

Вивчення даної дисципліни допоможе сформувати у майбутніх фахівців соціологічне мислення і культуру, надасть їм необхідну допомогу у розумінні сутності й змісту складних соціологічних явищ і процесів, що відбуваються в сучасному суспільстві, у виявленні причин та джерел їх виникнення, в усвідомленні природи різних соціальних конфліктів та пошуку адекватних шляхів їх подолання й вирішення. Крім того, надасть допомогу в прийнятті й реалізації ефективних управлінських рішень, які були б спрямовані на нормальне функціонування й подальший розвиток соціальних відносин.

Вивчення дисципліни “Соціологія” дозволить також майбутнім фахівцям оволодіти основами фундаментальних знань дисципліни, уміннями та навичками підготовки й проведення конкретних соціологічних досліджень.

Головна мета вивчення даної дисципліни полягає у:

• формуванні системи знань про основні поняття соціології;

• опануванні діалектикою соціологічного аналізу суспільних відносин;

• розкритті закономірностей розвитку суспільства;

• розгляді реальних соціальних процесів у сучасних умовах.

Основні завдання дисципліни:

- дати цілісне уявлення про специфіку соціологічного знання, його об’єкт і предмет;

• сформувати у студентів соціологічне знання про місце і роль соціальних факторів і соціальних інститутів у житті суспільства;

• допомогти студентам органічно пов’язувати здобуті соціологічні знання зі складними проблемами сучасного життя, вміло орієнтуватися в ньому.

Усне опитування проводиться на семінарських заняттях. Семінарські заняття - це самостійна творча робота студента по вивченню матеріалу теми під керівництвом викладача. Проводиться у формі вільної творчої дискусії, обговорення рефератів, доповідей.

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Основною метою семінарського заняття є поширення та поглиблення теоретичних положень теми та формування навичок практичного застосування теоретичних положень теми, вміння практичного використання знань, принципів і методів соціології в своїй практичній діяльності.

Готуючись до семінарського заняття студент повинен:

• ознайомитись зі змістом плану семінару та переглянути конспект прослуханої лекції за даною темою;

• ознайомитись з рекомендованою літературою та прочитати відповідний розділ підручника або навчального посібника, опрацювати додаткову рекомендовану літературу. Робота з науковою книгою вимагає свідомого засвоєння прочитаного, а не механічного заучування. Для цього необхідно усвідомити зміст різних понять, спеціальних термінів, положень, що в свою чергу забезпечує термінологічну обізнаність студента та вироблення навичок логічного мислення;

• здійснити критичний аналіз викладеного матеріалу в опрацьованих джерелах з даної проблеми;

• скласти конспект опрацьованого матеріалу, де зазначити власну точку зору з даної проблеми;

• здійснити самоконтроль через відповідні питання за даної теми;

• скласти план відповіді на кожне питання плану заняття.

Виступаючи на семінарському занятті студент повинен:

• уникати технічного переказу матеріалу лекції або рекомендованої літератури;

• відповідаючи на питання, розглядати певні положення у розвитку, здійснювати порівняння різних підходів, концепцій в опрацьованій літературі;

• показати практичну значущість цих положень;

• інші студенти, присутні на семінарському занятті, повинні брати активну участь у обговоренні проблем, що розглядаються, а в разі неповного або недостатнього висвітлення матеріалу доповнювати відповідь, вступати у полеміку, використовуючи додаткові висновки, факти та цифрові дані.

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Семінар 1. Соціологія як наука

План семінарського заняття

1. Поняття соціології, її об'єкт і предмет.
2. Методологічні підходи до соціологічного вивчення суспільс-тва.
3. Структура й функції соціології.
4. Соціологія в системі суспільних наук.

Теми рефератів, доповідей

1. Соціологія: що вона вивчає.
2. Суспільство як об'єкт дослідження соціології.
3. Дискусії в суспільній науці про предмет соціології.
4. Соціальні закони, категорії та поняття соціології.
5. Структура і рівні соціологічного знання.
6. Місце соціології в системі суспільствознавства, її зв'язок з іншими науками.

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Завдання і вправи

1. У підручнику "Соціологія" П. Смелзера дається таке визначення соціології: "Якщо коротко, соціологію можна визначити як наукове вивчення суспільства". Поясніть, що мається на увазі, коли йдеться про наукове вивчення суспільства?
2. Намалюйте схему структури соціологічного знання.
3. Дайте розширену характеристику основних функцій соціології.
4. Назвіть види соціальних законів, які виділяються за:
а) часом дії _____;
б) масштабом реалізації _____ ;
в) характером, способом вияву _____;
г) формами зв'язків _____ .
5. Прочитайте уважно нижченаведені категорії соціології: "соціальний розвиток", "соціальна група", "соціальний прогрес", "особистість", "соціальна мобільність", "соціальна спільність", соціальний рух", "соціальна верства", "соціальна стратифікація". Які з них пояснюють статику суспільства, його структуру, а які характеризують динаміку суспільства?

Національний університет водного господарства та природокористування

6. Напишіть невеликий твір на тему: “Що мені може дати вивчення соціології”.

Тести

1. Що є об’єктом вивчення соціології?

а) соціальна реальність;
б) соціальна структура;
в) соціальна нерівність;
г) соціальні ролі і статуси.

2. Предметом вивчення соціології є:

а) політична свідомість та державний устрій;
б) людська індивідуальна свідомість та психологічні особливості суспільства;
в) соціальна реальність та сфери життєдіяльності людини;
г) національна культура та її естетика.

3. До категорії яких наук належить соціологія?

а) про людську поведінку;
б) про психічні якості людей;
в) про політичну діяльність людей;
г) про історичний розвиток подій.

4. Що є вихідним для розуміння особливостей об’єкта соціологічного пізнання і визначення предмета соціологічної науки?

а) поняття політичного;
б) поняття соціального;
в) поняття культурологічного;
г) поняття психологічного.

5. Соціальне – це:

а) сукупність індивідів, що характеризуються відносною цілісністю і є самостійним суб’єктом історичної соціальної дії;
б) процес засвоєння індивідом протягом життя соціальних норм і культурних цінностей суспільства до якого належить;
в) сукупність властивостей і особливостей суспільних відносин, інтегрована індивідами чи спільнотами в процесі їх спільної діяльності, і ролі яку вони виконують в суспільстві;
г) об’єктивний та повторювальний зв'язок між явищами і процесами, які виникають масовій діяльності людей.

Національний університет водного господарства та природокористування

6. Які положення не розкривають риси соціального?

а) це загальна якість, притаманна різним групам індивідів;

б) це становище людини в світі та її самовизначення;

в) це розмірковування людини про смерть;

г) це характер і зміст відносин між різними індивідами і групами в залежності від місця, яке вони займають в різних суспільних структурах від тієї ролі, яку вони виконують в них.

7. Коли виникає соціальне?

а) коли людина розмірковує про сенс свого життя;

б) коли вона задовольняє свої вітальні потреби;

в) коли поведінка одного індивіда підпадає під вплив іншого, або групи(спільноти) незалежно від того, чи присутні фізично індивід, або спільнота;

г) коли людина групується в спільноту, або групу.

8. До якого типу категорій соціології належить поняття суспільство?

а) до категорії дисциплін суміжних із соціологією;

б) до загальнонаукових категорій;

в) до безпосередніх соціологічних категорій;

г) до категорій динаміки соціологічної науки.

9. Під структурою соціологічного знання розуміють:

а) орієнтацію соціологічного дослідження;

б) сукупність узагальнення соціологічного знання;

в) рівні соціологічного пізнання;

г) певним чином упорядковану систему знань про суспільство як динамічно функціонуючий соціальний організм.

10. Емпірична і теоретична соціологія різняться між собою:

а) за цілями, які вони перед собою ставлять;

б) за орієнтацією отримуваних знань;

в) за рівнем абстракції одержуваного знання;

г) за масштабами досліджуваних явищ.

11. Мікросоціологія – це:

а) галузь соціологічних знань, що вивчає взаємодії між особами, в середині груп та повсякденну поведінку людей;

б) галузь соціологічних знань, що вивчає великі елементи соціальних структур, їх стан та взаємодію;

в)галузь соціологічних знань, що вивчає генезис, сутність, функції, спільні закономірності розвитку етносів;

Національний університет водного господарства та природокористування

г) галузь соціологічних знань, що вивчають суміжні сфери дослідження.

12. Макросоціологія – це:

а) галузь соціологічних знань, що вивчає взаємодії між особами, в середині груп та повсякденну поведінку людей;

б) галузь соціологічних знань, що вивчає великі елементи соціальних структур, їх стан та взаємодію;

в)галузь соціологічних знань, що вивчає генезис, сутність, функції, спільні закономірності розвитку етносів;

г) галузь соціологічних знань, що вивчають суміжні сфери дослідження.

13. Термін „теорії середнього рівня" в соціологію ввів:

а) Т. Парсонс;

б) П. Сорокін;

в) Р. Мертон;

г) Г. Спенсер.

14. Теорії середнього рівня – це:

а) галузь соціологічних знань, що вивчає великі елементи соціальних структур, їх стан та взаємодію;

б) галузь соціологічних знань, що містить теорії, які займаються вивченням конкретних проблем суспільного життя та мають тісний зв'язок з емпірикою;

в) галузь соціологічних знань, що вивчає взаємодію між особами в середині груп та повсякденну поведінку людей;

г) галузь соціологічних знань, які вивчають різні аспекти соціобіотехнологій.

15. Загальнотеоретична соціологія займається:

а) збиранням і первинним аналізом та узагальненням емпіричних даних;

б) вивченням окремих сфер суспільного життя, соціальних груп і інститутів;

в) глибокими, сутнісними моментами розвитку суспільства в цілому і місця в ньому людини;

г) вивченням взаємодії між особами в середині груп.

16. До якого рівня соціологічних знань належать теорії соціальних інститутів, теорії соціальних спільнот та спеціалізованих соціальних процесів?

а) макросоціологія;

Національний університет водного господарства та природокористування

б) мікросоціологія;
в) загальнотеоретична соціологія;
г) теорії середнього рівня.

17. Визначте, які категорії не входять до поняття «соціальний інститут»?

а) соціологія культури;
б) соціологія праці;
в) соціологія сім’ї;
г) соціологія натовпу.

18. Зазначте, які категорії входять до поняття «соціальні спільноти»?

а) соціологія влади;
б) соціологія освіти;
в) соціологія віку;
г) соціологія молоді.

19. Під функціями соціології розуміють:

а) зв'язок соціології з іншими науками;
б) рівні соціологічних знань;
в) суспільне призначення, роль соціології, яку вона виконує в суспільстві;
г) цілі і завдання соціології.

20. Суть теоретичної функції соціології полягає у:

а) перетворенні соціальних інститутів;
б) зборі первинної соціальної інформації;
в) поширення впливу на свідомість і поведінку людей з метою формування їх певних соціальних якостей;
г) поновлення та збагачення соціологічного знання в розробці концепцій, ключових понять і категорій соціології на основі досліджень соціальної дійсності.

21. Прогностична функція – це:

а) визначення методів виникнення соціальної реальності;
б) прийняття управлінського рішення;
в) обґрунтування наукової перспективи розвитку особистості, спільноти, соціальної групи, суспільства;
г) отримання і систематизування соціологічної інформації.

22. Яке з положень найбільш вірно визначає місце соціології в системі суспільних наук?

а) Соціологія є складовою частиною соціальної філософії;

Національний університет водного господарства та природокористування

б) це самостійна наука, яка має свій науковий інструментарій;
в) соціологія не може існувати без висновків інших наук;
г) соціологія розкриває соціальні аспекти трудової поведінки людей.

23. Вкажіть на функцію соціології, що засвідчує її здатність до вироблення науково обґрунтованих прогнозів про тенденції розвитку соціальних процесів та явищ:

а) пізнавальна;
б) інформаційна;
в) прогностична;
г) організаційно технологічна.

24. Вкажіть на рівень соціологічного знання, до якого відносять спеціальні та галузеві соціологічні теорії:

а) теорії середнього рівня;
б) конкретно-соціологічні дослідження;
в) емпірична соціологія;
г) загально соціологічні теорії.

Національний університет водного господарства та природокористування

Питання для самоперевірки

1. Що є об'єктом соціології?
2. Що становить предмет соціології?
3. В чому полягає сутність "соціального" як провідної соціологічної категорії?
4. Які структурні рівні соціологічної системи знань?
5. Які основні функції соціології?
6. Соціальні закони, їх класифікація.
7. Методи соціології.
8. Яке місце займає соціологія серед інших суспільних наук?
9. Роль та завдання соціології в соціальному реформуванні українського суспільства.

Література

1. Соціологія. Підручник /За ред. В.Г. Городяненка. – К., 2002.
2. Вербець В.В., Субот О.А., Христюк Т.А. Соціологія. Курс лекцій. Навч. пос. – К., 2009.
3. Соціологія. Курс лекцій /За ред. Пічі В.М. – К., 2006.

Національний університет водного господарства та природокористування

4. Соціологія. Інтерактивний комплекс /Ткаченко Г.І., Циганчук А.С., Новічков Г.В., Якимчук А.С., Шевчук Т.Є. – Рівне, 2006.
5. Соціологія: підруч. /За ред. Ю.Ф. Пачковського. – Львів, 2011.
6. Соціологія: навчальний посібник /За ред. С.О. Макеєва. – К.: Знання, 2003.
7. Черниш Н. Соціологія. Курс лекцій. – К., 2002.
8. Пшеничнюк О.В., Романовська О.В. Соціологія. Посібник для підготовки до іспитів. – К., 2005.
9. Подольська Є.А. Соціологія: 100 питань 100 відповідей. Навч. посібник. – К.: Інкос, 2009.

Семінар 2. Організація соціологічного дослідження, методи збору первинної соціологічної інформації

План семінарського заняття

Національний університет водного господарства та природокористування

1. Соціологічне дослідження: основні види та елементи.
2. Організація й проведення соціологічного дослідження.
3. Методи збору соціологічної інформації.
4. Аналіз та інтерпретація соціологічних даних.

Теми рефератів, доповідей

1. Соціологічне та соціальне дослідження.
2. Поняття й види соціологічного дослідження.
3. Програма й робочий план соціологічного дослідження.
4. Вибірка у соціологічному дослідженні.
5. Методи збору соціологічної інформації.
6. Анкетне опитування.
7. Соціометричний метод.

Завдання і вправи

1. Соціологічне дослідження — це система послідовних методологічних, методичних, організаційно-технічних процедур, яка призначена для отримання достовірних даних і фактів про явища чи процеси, що вивчаються, для їх подальшого використання

Національний університет водного господарства та природокористування

в соціальному управлінні. Які елементи, що притаманні будь-якій науковій діяльності, містить соціологічне дослідження?

2. Основне завдання соціологічних досліджень — це добування фактів про соціальну дійсність, її окремі явища. Соціальний факт — це певним чином фіксований, описаний фрагмент соціальної дійсності. Як же вибрати саме ті факти, які допоможуть знайти науково-достовірну відповідь на запитання, котрі цікавлять дослідника, заохотять його до проведення дослідження?

3. Будь-яке дослідження починається з постановки проблеми. Проблема дослідження може бути заданою ззовні якимось замовником або зумовлена пізнавальним інтересом. Як ви за цих умов могли б визначити поняття “проблема”?

4. Залежно від складності й масштабності аналізу предмета виділяють три види соціологічного дослідження: розвідувальне (пілотажне), описове, аналітичне. Охарактеризуйте кожний з цих видів.

5. Програма соціологічного дослідження включає в себе наступні розділи: теоретичний (формулювання й обґрунтування проблеми, цілей, завдань тощо), методичний (обґрунтування вибірки, визначен-ня й обґрунтування методів збору й обробки даних), організаційний (робочий план соціологічного дослідження). Проаналізуйте значення цих розділів програми в соціологічному дослідженні.

6. Характеризуючи методи проведення соціологічних досліджень, слід зазначити, що жоден з них не є універсальним, але має свої чітко окреслені пізнавальні можливості. А тому не існує взагалі “добрих” чи “поганих” методів, є методи адекватні або неадекватні поставленому дослідником завданню. Чи згодні ви з цим положенням? Обґрунтуйте свою думку.

Тести

1. ***Соціологічним дослідженням називають:***

а) методологічна та методична база, яка забезпечує проведення опитування респондентів з актуальних питань;

б) система процедур, які сприяють отриманню нових знань про досліджуваний об’єкт, з метою вирішення конкретних теоретичних та соціальних проблем;

Національний університет водного господарства та природокористування

в) збирання емпіричного матеріалу, з метою вирішення конкретних завдань;
г) уточнення основного змісту явища.

2. ***Основним науковим документом соціологічного дослідження є:***
а) програма соціологічного дослідження;
б) стратегічний план;
в) робоча програма;
г) анкета.

3. ***Наукова гіпотеза – це:***
а) визначення методу збору інформації;
б) припущення;
в) затверджена теорія;
г) неперевірені практикою положення.

4. ***Соціологічне дослідження дає змогу:***
а) мати точну картину матеріального світу;
б) сформувати конкретні заходи щодо вдосконалення соціальної дійсності;
в) поглибити уявлення про сутність природних явищ;
г) сформувати програму взаємопов'язаних заходів.

5. ***Фундаментальні соціологічні дослідження це:***
а) дослідження шляхів, форм та засобів удосконалення діяльності конкретних соціальних об'єктів;
б) дослідження міждисциплінарних проблем, які поєднують елементи фундаментальних та прикладних досліджень;
в) дослідження спрямовані на виявлення та аналіз соціальних тенденцій, закономірностей розвитку і пов'язані з вирішенням складних соціальних проблем;
г) дослідження засобів та методів збору соціологічної інформації.

6. ***Прикладні соціологічні дослідження це:***
а) дослідження, які використовуються для вивчення шляхів, форм та засобів удосконалення діяльності конкретних соціальних об'єктів;
б) дослідження, які проводяться три роки і більше;
в) дослідження, які прводять з міждисциплінарних проблем, які поєднують елементи фундаментальних та прикладних досліджень;

Національний університет водного господарства та природокористування

г) дослідження, спрямовані на виявлення та аналіз соціальних тенденцій, закономірностей розвитку і пов'язані з вирішенням складних соціальних проблем.

7. *Об'єкт соціологічного дослідження – це:*

а) науковий документ, де регламентується етапи, стадії проведення соціологічного дослідження;

б) будь-який аспект, рівень чи зріз соціального явища, спроможний науковими методами сприяти пізнанню досліджуваного предмета;

в) конкретизований проблемою, цілісний фрагмент соціальної реальності (особа, сім'я, група чи суспільство в цілому);

г) науково обгрунтоване тлумачення вибору одиниць дослідження.

8. *Програма соціологічного дослідження – це:*

а) теоретичні схеми, моделі, диспозиції, інші пізнавальні регулятиви;

б) науковий документ, де регламентуються етапи, стадії проведення соціологічного дослідження;

в) механізм сприйняття та реакції груп людей, що підпадають під соціологічне дослідження;

г) науково обгрунтоване тлумачення вибору одиниць дослідження.

9. *Опитування – це:*

а) науково обгрунтований підхід, що дає змогу робити висновок про об'єкт як ціле, спираючись на дані аналізу лише окремих його ознак;

б) зміна або відтворення явища з метою вивчення його у найсприятливіших умовах;

в) метод збору інформації шляхом аналізу письмових джерел (щоденників, мемуарів, спогадів і ін.);

г) метод збору інформації через безпосереднє або опосередковане спілкування соціолога і респондента шляхом реєстрації відповідей на запитання.

10. *У методологічному розділі програми соціологічного дослідження є всі нижче перераховані пункти крім:*

а) формування робочих гіпотез;

б) визначення основних методів збору інформації;

в) формування та обгрунтування проблеми дослідження, визначення об'єкта та предмета дослідження;

г) визначення мети та завдань дослідження, уточнення, інтерпретація основних понять.

Національний університет
водного господарства
та природокористування

11. ***Сукупність соціальних об'єктів, на які поширюються висновки дослідження, називаються:***
а) експериментальною групою;
б) генеральною сукупністю;
в) референтною групою;
г) вибірковою групою.

12. ***Метод вибірки – це:***
а) науково обгрунтований підхід, що дає змогу робити висновки про об'єкт як ціле, спираючись на дані аналізу лише окремих його ознак;
б) зміна або відтворення явища з метою, вивчення його у найсприятливіших умовах;
в) метод добору інформації про об'єкт шляхом безпосереднього спілкування соціолога і респондента шляхом реєстрації відповідей на запитання.

13. ***Вибіркова сукупність – це:***
а) частина суб'єктів певної сукупності, яка становить суму вихідних одиниць спостереження, вивчення та аналізу;
б) частина генеральної сукупності, яка становить суму вихідних одиниць спостереження, вивчення та аналізу;
в) об'єкт соціологічного дослідження в єдності його суттєвих ознак і якостей;
г) реєстрація соціальних процесів, явищ або їх окремих елементів.

14. ***Репрезентативність вибірки – це:***
а) певна кількість елементів, відібраних за спеціальними правилами;
б) теоретичні схеми, моделі, диспозиції інші пізнавальні регулятиви;
в) здатність вибіркової сукупності максимально точно відтворювати характеристики генеральної сукупності;
г) принцип обгрунтованого припущення про майбутній стан явищ природи і суспільства.

15. ***Генеральна сукупність – це:***
а) вся чисельність соціальних об'єктів, які є предметом вивчення в межах соціологічного дослідження;
б) об'єкт соціологічного дослідження в єдності його суттєвих ознак і якостей;

Національний університет водного господарства та природокористування
в) всі елементи сукупності з єдиного списку;
г) мікромодель всезагальної сукупності.

16. ***Що не є актуальним при визначенні методів соціологічного дослідження?***

а) оперативність і економність досліджень;
б) кожен метод не є універсальним і має свої, чітко окреслені, пізнавальні можливості;
в) надійність методу забезпечується дотриманням правил його застосування;
г) зіставлення якісних характеристик соціальних явищ, що досліджуються.

17. ***Експеримент у соціології – це:***

а) точні формули розрахунку вибірки;
б) реєстрація соціальних процесів, явищ або їх окремих елементів;
в) спосіб одержання інформації щодо кількісних і якісних змін, показників діяльності поведінки соціального об'єкта внаслідок впливу на нього деяких керованих і контрольованих чинників;
г) принцип тотожності сформованої моделі досліджуваного об'єкта параметрам генеральної сукупності.

18. ***Визначте вади (недоліки) спостереження:***

а) можливість широкого охоплення події і опису взаємодії всіх її учасників;
б) незалежність дій об'єктів спостереження від соціолога-спостерігача;
в) можливість безпосередньо сприймати поведінку людей у конкретних умовах;
г) вплив на якість первинної соціологічної інформації суб'єктивних оцінок спостерігача.

19. ***Спостереження у соціології – це:***

а) реєстрація соціальних процесів і явищ або їх окремих елементів;
б) спосіб одержання інформації про досліджуване явище внаслідок впливу на нього певних чинників;
в) зміна або відтворення явища з метою вивчення його у найсприятливіших умовах;
г) опосередкований вплив на формування соціально значущих факторів.

20. ***Визначте, які бувають експерименти:***

а) польові і лабораторні;

Національний університет водного господарства та природокористування

б) відкриті і закриті;
в) індивідуальні і колективні;
г) вузькі і широкі.

21. ***Метод аналізу документів – це:***

а) відомості про події шляхом аналізу поведінки особи, спільноти, групи в суспільстві;
б) аналіз жестових повідомлень;
в) співвідношення діяльності людини і груп людей в історії;
г) статистичні дані про конкретні соціальні явища.

22. Вкажіть, у яких випадках не використовується метод опитування?

а) коли проблема, що її досліджують недостатньо забезпечена документальними джерелами інформації;
б) коли предмет дослідження неможливо спостерігати в повному обсязі;
в) коли предметом дослідження є елементи колективної та індивідуальної свідомості;
г) коли треба охопити широке, суцільне коло осіб, груп, спільнот, що досліджуються.

Національний університет водного господарства та природокористування

23. Вкажіть на переваги інтерв'ю перед анкетуванням:

а) відповіді можуть бути не точними;
б) не може існувати відповідей на всі запитання;
в) за його допомогою можна дослідити велику кількість людей;
г) можна здійснювати спостереження за респондентом.

24. Яка характеристика не належить інтерв'ю?

а) паралельна;
б) формалізована;
в) неформалізована;
г) напівструктурована.

25. Що значить інтерпретація понять у соціологічному дослідженні?

а) розвиток, еволюція;
б) тлумачення, пояснення;
в) зіставлення, порівняння;
г) заохочення, стимулювання.

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Питання для самоперевірки

1. Чому соціологічні дослідження є об'єктивно необхідними?
2. Які основні функції програми конкретно-соціологічного дослідження? Розкрийте їх зміст і зв'язок на конкретному прикладі.
3. Якими є основні типи та види соціологічних досліджень, їх характеристики та призначення?
4. Схарактеризуйте етапи соціологічного дослідження. Чи обов'язково зберігати їх певну послідовність?
5. Що таке вибірка та які є типи вибірки?
6. Які вимоги висуваються до розробки анкети?
7. Які основні вимоги пред'являються до висновків, пропозицій та рекомендацій соціологічного дослідження?

Література

1. Соціологія. Підручник /За ред. В.Г. Городяненка. – К., 2002.
2. Вербець В.В., Субот О.А., Христюк Т.А. Соціологія. Курс лекцій. Навч. пос. – К., 2009.
3. Соціологія. Курс лекцій /За ред. Пічі В.М. – К., 2006.
4. Соціологія. Інтерактивний комплекс /Ткаченко Г.І., Циганчук А.С., Новічков Г.В., Якимчук А.С., Шевчук Т.Є. – Рівне, 2006.
5. Соціологія: підруч. /За ред. Ю.Ф. Пачковського. – Львів, 2011.
6. Соціологія: навчальний посібник /За ред. С.О. Макеєва. – К.: Знання, 2003.
7. Черниш Н. Соціологія. Курс лекцій. – К., 2002.
8. Пшеничнюк О.В., Романовська О.В. Соціологія. Посібник для підготовки до іспитів. – К., 2005.
9. Подольська Є.А. Соціологія: 100 питань 100 відповідей. Навч. посібник. – К.: Інкос, 2009.

Семінар 3. Суспільство як соціальна система, його соціальна структура

План семінарського заняття

1. Суспільство як цілісність. Ознаки суспільства.
2. Типологія суспільства.

Національний університет водного господарства та природокористування

3. Глобалізація та розвиток суспільства.
4. Соціальна структура суспільства: параметри, характеристики, елементи.
5. Стратифікаційна система сучасного українського суспільства.
6. Соціальна мобільність, її причини й види.

Теми рефератів, доповідей

1. Суспільство як цілісна система, його характеристики.
2. Проблеми стабільності й розвитку суспільства.
3. Соціальні групи як об'єкти й суб'єкти соціальних взаємин.
4. Трансформація системи соціальних інститутів в сучасній Україні.
5. Студентство як соціально-професійна група та її роль в сучасному українському суспільстві.
6. Соціальні витоки середнього класу в Україні та його соціальна роль.
7. Соціальна мобільність, її причини й види.

Національний університет водного господарства та природокористування

Завдання і вправи

1. Доповніть цитати словами, яких бракує.
1) О. Конт вважав, що "суспільство — це функціонуюча система, заснована на _____".
2) К. Маркс вважав, що "суспільство не складається з індивідів, а віддзеркалює систему їх _____ і _____
в яких ці індивіди знаходяться один до одного".
3) Е. Дюркгейм вбачав у суспільстві _____
реальність, що заснована на _____ уявленнях.
4) Сучасний американський соціолог Н. Смелзер визначає суспільство як "об'єднання людей, що має певні географічні межі, спільну законодавчу систему та певну _____".
2. Доповніть наступні таблиці, переліки тощо.
1) Підсистемами сучасного суспільства як цілісної динамічної системи є:
а) правова г) _____
б) _____ д) політична
в) економічна е) _____
2) Основними критеріями типології суспільства є:

Національний університет
водного господарства
та природокористування

а) _____ в) ступінь соціальної диференціації
б) чисельність рівнів д) _____
управління
3) Просте суспільство має наступні ознаки:
а) кровно-родові зв'язки в) _____
б) _____ г) відсутні класи і держава
4) Складне суспільство має наступні ознаки:
а) _____
б) соціальне розшарування
в) _____
5) Фактори, які впливають на процес соціальних змін:
а) природне оточення
б) _____ г) _____
в) _____ д) технології
3. Які системи соціальної стратифікації існували в Україні від княжих часів? Охарактеризуйте їх.
4. Напишіть автобіографію й проаналізуйте її з наступних точок зору:
• в полі дії яких соціальних інститутів Ви перебували від народження?
• в чому виявлявся їх вплив на Вас?
• якою є система Ваших статусів та ролей, до якої соціальної страти Ви себе зараховуєте?
5. З представниками яких страт Ви зустрічалися, які особливості їхньої поведінки Ви могли б відзначити?

Тести

1. ***Суспільство – це історично-сформована, соціально-організована велика спільність людей … Закінчіть це визначення оптимально-сутнісним варіантом:***

а) спосіб її національно-етнічної і територіально адміністративної єдності;

б) їх відносини,умови та форми життєдіяльності;

в) форма об'єктивної реальності;

г) носій матеріальної та духовної культури.

Національний університет водного господарства та природокористування

2. Суспільство виконує ряд функцій і формує нові. Глибинною рушійною силою цього процесу є:

а) знання;

б) творчість;

в) суспільні потреби;

г) влада.

3. Функціональний бік суспільства в системному вимірі насамперед постає як:

а) правове поле;

б) суспільні відносини та соціальні процеси;

в) духовність суспільства;

г) громадські організації.

4. Системна якість суспільства полягає в :

а) цілісності, новоякісності, незведеності соціальної системи до механічної суми її складових;

б) суперечливості та нелінійності розвитку суспільства, синергетичності;

в) наявності інтеграційних та дезінтеграційних процесів у суспільстві;

г) впливові національних особливостей, традицій суспільства на його розвиток.

5. Мезорівень суспільства – це:

а) суспільство в цілому;

б) окремі люди, індивіди;

в) соціальні групи, організації та інститути;

г) цивілізації, людство.

6. До яких теорій розвитку суспільства належить марксистська теорія?

а) детерміністсько-конфліктних;

б) індивідуалістичних;

в) функціональних;

г) органістичних.

7. Зведення людиною власного блага, інтересу, відповідних дій і поведінки у вищу цінність є сутнісне положення:

а) марксистської теорії про суспільство;

б) індивідуалістичної теорії;

в) функціональної;

г) соціального обміну.

Національний університет водного господарства та природокористування

8. Перехід суспільства від мануфактури до машинного, фабрично-заводського виробництва, прискорене розшарування соціально-класових сил та інтересів характеризує:

а) інформаційне суспільство;

б) ранньоіндустріальне;

в) доіндустріальне;

г) пізньоіндустріальне.

9. Індивідуалізація виробничого процесу і перетворення його на засіб самореалізації особистості – це одна із рис:

а) постіндустріального суспільства;

б) біологічного;

в) пізньоіндустріального;

г) феодального.

10. Яким терміном науково найточніше визначається сьогодні кризовий стан усіх сфер суспільства?

а) суспільна криза;

б) загальна криза;

в) всеохоплююча криза;

г) системна криза.

Національний університет водного господарства та природокористування

11. Стійка, історично обумовлена форма організації та самоорганізації життєдіяльності людей, яка функціонує на основі норм і моралі, постає як:

а) наукова організація праці;

б) вид суспільних відносин;

в) соціальний інститут;

г) соціальний статус і роль суб’єкта.

12. Сигнали, що надходять на «вході» у соціальну систему, трансформуються у відповідні управлінські рішення на її «виході», це:

а) системна комунікація;

б) системна реорганізація;

в) системна соціалізація;

г) системна конверсія.

13. Назвіть тип суспільства за формаційно-класовим критерієм:

а) суспільство «загального благоденства»;

б) суспільство послуг;

в) капіталістичне суспільство;

Національний університет водного господарства та природокористування

г) постіндустріальне суспільство.

14. У сучасній соціології виокремлюються три основних різновиди уявлень про суспільство як соціальну систуму. Який із наведених таких різновидів зайвий?

а) системно-механічний;

б) системно-уніфікований;

в) системно-органістичний;

г) синтезований.

15. Яка ознака не притаманна марксистській концепції суспільства?

а) суспільство – складне системне цілісне соціальне утворення;

б) усі підсистеми суспільства обумовлені і залежні від економічного базису;

в) найдоцільнішою формою власності в суспільстві є приватна;

г) основний вид соціального конфлікту є класова боротьба.

16. Соціальна структура суспільства - це:

а) сукупність формальних і неформальних громадських об'єднань та їх відносини;

б) суспільна ієрархія соціальних статусів і ролей;

в) сукупність стійких соціальних груп і спільнот та їх відносини;

г) адміністративно-територіальний поділ суспільства.

17. Певне соціальне положення,позиція індивіда чи групи людей відносно інших соціальних суб'єктів - це їх:

а) соціальна роль;

б) соціальний вибір;

в) соціальний престиж;

г) соціальний статус.

18. Про кого іде мова: ця соціальна група складається з осіб,що професійно займаються розумовою працею, мають, зазвичай, вищу освіту та спеціальні знання в різних галузях суспільного розвитку?

а) підприємців;

б) інтелігенцію;

в) еліту;

г) народних депутатів.

19. Критика ідеї народного суверенітету є одним із постулатів соціологічної теорії:

а)класів;

Національний університет водного господарства та природокористування

б) соціальної стратифікації;
в) еліти;
г)натовпу.

20. Яка ознака в ленінському тлумаченні поняття «клас» відсутня?

а) володіння соціальною групою високими інтелектуальними,професійними і моральними якостями;
б) місце групи в історично-визначеній системі суспільного виробництва;
в) спосіб одержання і розмір частки суспільного багатства певної спільноти;
г) відношення до засобів виробництва.

21. Шар людей у різнорівневій структурі суспільства, для якого міра володіння соціальними благами і певним статусом є спільною, утворює:

а) професійно-кваліфікаційну групу;
б) страту;
в) клас;
г) вікову групу.

Національний університет водного господарства та природокористування

22. Нині поширена думка, що найефективнішою альтернативою, яка сприяє уникненню класового протистояння та суспільної напруги, є:

а) соціальна мобільність;
б) декласованість;
в) соціальна стратифікація;
г) середній клас.

23. Формування нової, пострадянської соціальної структури українського суспільства зумовлено насамперед появою:

а) нових мотивів праці;
б) нових форм власності;
в) нового способу життя;
г) нових форм кооперації та інтеграції.

24. В чому полягає принципова відмінність аналізу соціальної структури суспільства за теорією соціальної стратифікації у порівнянні з класовою теорією?

а) у наголосі на антагоністичне протистояння страт;
б) в оцінюванні страт за мірою їх прагматичності,націоналізму;

Національний університет водного господарства та природокористування

в) у ширшому і відносно деполітизованому охоплені елементів соціальної структури суспільства;
г) принципової відмінності немає.

25. Яка соціологічна теорія найбільше сприяє знаходженню способів забезпечення зайнятості населення збільшенню гнучкості робочої сили?

а) теорія еліти;
б) соціального обміну;
в) соціальної мобільності;
г) соціальної дії.

Питання для самоперевірки

1. У чому полягає суть поняття “суспільство”?
2. Чому суспільство - соціальна система?
3. Які характерні риси й особливості відзначають суспільство?
4. Які основні віхи становлення суспільства?
5. Що означає системний підхід до аналізу суспільства?
6. Якими характерними рисами наділені масові спільності?
7. Назвіть види соціальних груп.
8. Від чого залежить той чи інший тип соціальної структури?
9. Які характерні ознаки формування етнічної спільності?
10. Що ви розумієте під соціальною рівністю?
11. Які причини соціальної нерівності?
12. Що таке соціальна стратифікація?
13. Що означає соціальна мобільність в суспільстві?
14. Яку роль відіграє “середній клас” у стабілізації соціальної системи?
15. Що таке соціальні інститути?
16. Які функції виконує в суспільстві соціальна організація?
17. Які характерні риси еволюційного розвитку суспільства?
18. У чому полягає основний зміст теорії культурно-історичних типів суспільства?

Література

1. Соціологія. Підручник /За ред. В.Г. Городяненка. – К., 2002.

Національний університет водного господарства та природокористування

2. Вербець В.В., Субот О.А., Христюк Т.А. Соціологія. Курс лекцій. Навч. пос. – К., 2009.
3. Соціологія. Курс лекцій /За ред. Пічі В.М. – К., 2006.
4. Соціологія. Інтерактивний комплекс /Ткаченко Г.І., Циганчук А.С., Новічков Г.В., Якимчук А.С., Шевчук Т.Є. – Рівне, 2006.
5. Соціологія: підруч. /За ред. Ю.Ф. Пачковського. – Львів, 2011.
6. Соціологія: навчальний посібник /За ред. С.О. Макеєва. – К.: Знання, 2003.
7. Черниш Н. Соціологія. Курс лекцій. – К., 2002.
8. Пшеничнюк О.В., Романовська О.В. Соціологія. Посібник для підготовки до іспитів. – К., 2005.
9. Подольська Є.А. Соціологія: 100 питань 100 відповідей. Навч. посібник. – К.: Інкос, 2009.

Семінар 4. Соціологія особистості

План семінарського заняття

1. Особливості соціологічного аналізу особистості.
2. Процес соціалізації особистості.
3. Соціальна структура особистості.
4. Особливості взаємодії людини й суспільства в сучасній Україні.

Теми рефератів, доповідей

1. Поняття про особистість та її соціальну структуру.
2. Природне і соціальне в людині.
3. Співвідношення понять “індивід”, “індивідуальність”, “особистість”.
4. Роль соціалізації у становленні особистості.
5. Соціальний статус і соціальні ролі особистості.
6. Соціальна типологія особистості.

Завдання і вправи

1. На власному прикладі розгляньте особистість як:
• елемент соціальної системи; • об’єкт суспільних відносин;
• складну систему.

Національний університет водного господарства та природокористування

2. Розташуйте потреби особистості згідно з концепцією А. Маслоу.
3. Перелічить повний набір статусів у себе, своїх батьків і двох-трьох знайомих. Який список вийшов? Про що це свідчить?
4. Визначіть свій головний статус, головні статуси Ваших батьків і порівняйте їх між собою.
5. Назвіть соціальні ролі, які Ви виконували протягом свого життя. Опишіть, як впливала зміна Вашого статусу на виконання цих ролей.
6. Які етапи соціалізації ви можете виділити на своєму життєвому шляху? З'ясуйте, які соціальні властивості формування на кожному з цих етапів, проаналізуйте роль соціальних інститутів у формуванні цих властивостей.

Тести

1. Поняття "особистість" фіксує:
а) соціальну сутність людини;
б) соціально-біологічну;
в) біологічну;
г) етнічну.
2. Система оцінок і ціннісних життєвих орієнтацій складає в структурі особистості її:
а) художній потенціал;
б) аксіологічний потенціал;
в) гносеологічний потенціал;
г) комунікативний потенціал.
3. Зміна особистістю усталених норм і цінностей під впливом нового для неї соціального середовища дістала назву:
а) соціалізація;
б) десоціалізація;
в) ресоціалізація;
г) індивідуалізація.
4. Фаза соціалізації особистості, що фіксує глибоке засвоєння нею існуючих в суспільстві соціальних норм та цінностей, дістала назву:
а) ідентифікація;
б) інтеріоризація;
в) адаптація;

Національний університет водного господарства та природокористування
г) індивідуалізація.

5. Формування особистості здійснюється під впливом факторів:

а) біологічних та соціальних;
б) тільки соціальних;
в) тільки біологічних;
г) самовихованням.

6. Тип особистості, який відповідала періоду поступового зникнення тоталітарної ідеології і характеризується подвійною системою цінностей. Назвіть цей тип особистості:

а) інтравертна;
б) особистість "розчинена" в суспільстві;
в) особистість відчужена від суспільства;
г) людина-споживач.

7. Виховання особистості як свідома, цілеспрямована педагогічна діяльність - це :

а) об'єктивний фактор виховання;
б) суб'єктивний фактор;
в) об'єктивно-суб'єктивний фактор;
г) ситуативний фактор.

8. Комплексний підхід до виховання це є:

а) метод виховання;
б) форма виховання;
в) принцип виховання;
г) напрямок виховання.

9. Яка із тенденцій виховного процесу не характерна для періоду розбудови української державності, її демократизації?

а) пріоритет економічних методів над адміністративними;
б) відхід від монополізму до плюралізму ідей;
в) відхід від патріархального впливу у вихованні, нахил до самоствердження;
г) домінування формаційно-класових цінностей над цивілізаційними, загальнолюдськими.

10. Усвідомлення людиною суперечності між бажанням себе повніше реалізувати, та неможливістю це здійснити через відсутність необхідних особистісних якостей є:

а) приводом для зміни свого соціального статусу;
б) причиною намагань до поліпшення умов свого життя;

Національний університет
водного господарства
та природокористування

в) спонукою до самовиховання;
г) прагнення до набуття іншого світогляду.

Питання для самоперевірки

1. У чому сутність поняття особистості з точки зору соціології?
2. Визначте основні напрямки соціології особистості в сучасних умовах.
3. Що таке соціальний статус та соціальна роль? Як ці поняття пов'язані між собою?
4. Чи існують статуси в сучасному індустріальному суспільстві?
5. Яке значення має для соціології соціальна типологія особистості?
6. Розкрийте зміст соціальної активності особистості.

Література

1. Соціологія. Підручник /За ред. В.Г. Городяненка. – К., 2002.
2. Вербець В.В., Субот О.А., Христюк Т.А. Соціологія. Курс лекцій. Навч. пос. – К., 2009.
3. Соціологія. Курс лекцій /За ред. Пічі В.М. – К., 2006.
4. Соціологія. Інтерактивний комплекс /Ткаченко Г.І., Циганчук А.С., Новічков Г.В., Якимчук А.С., Шевчук Т.Є. – Рівне, 2006.
5. Соціологія: підруч. /За ред. Ю.Ф. Пачковського. – Львів, 2011.
6. Соціологія: навчальний посібник /За ред. С.О. Макеєва. – К.: Знання, 2003.
7. Черниш Н. Соціологія. Курс лекцій. – К., 2002.
8. Пшеничнюк О.В., Романовська О.В. Соціологія. Посібник для підготовки до іспитів. – К., 2005.
9. Подольська Є.А. Соціологія: 100 питань 100 відповідей. Навч. посібник. – К.: Інкос, 2009.

Семінар 5. Соціологія праці та управління трудовим колективом

План семінарського заняття

1. Об'єкт і предмет соціології праці.

Національний університет водного господарства та природокористування

2. Основні категорії соціології праці.
3. Сучасні світові тенденції розвитку сфери праці.
4. Поняття, структура, види і функції трудового колективу.
5. Соціальне управління трудовим колективом.

Теми рефератів, доповідей

1. Соціальна сутність праці.
2. Адаптація працівників: соціологічний аналіз проблеми.
3. Соціально-психологічний клімат трудового колективу та чинники, що впливають на його формування.
4. Підприємство як соціотехнічна система.
5. Вплив стилю керівництва на ефективність трудової діяльності.
6. Конфліктні ситуації в трудовому колективі та шляхи їх врегулювання.

Завдання і вправи

Національний університет водного господарства та природокористування

1. Розкрийте суть сучасних поглядів на предмет соціології праці.
2. Зробіть системний соціологічний аналіз трудової діяльності, виходячи з таких її складових як мета, мотиви, засоби, умови праці, суб'єкт діяльності.
3. Як розвивалася соціологія праці в Україні? Які вимоги до організації сучасних соціологічних досліджень у сфері праці в Україні?
4. Розкрийте зміст понять: «умови праці», «стиль керівництва», «задоволення працею», «само зайнятість населення», «ринок праці».
5. Опрацювавши додаткову літературу, проаналізуйте таке явище як безробіття.
6. Доберіть методи і методики для діагностики соціально-психологічного клімату трудового колективу.

Тести

1. Теоретичне забезпечення і сприяння підвищенню ефективності трудового процесу означає:

а) напрямок дослідження соціальної праці;
б) завдання соціології праці;
в) мета соціології праці;

Національний університет водного господарства та природокористування
г) головний принцип соціології праці.

2. Соціальна сутність праці полягає, насамперед, у формуванні й розвитку:

а) професійно-кваліфікаційної структури колективу;

б) матеріальних мотивів праці;

в) соціального статусу працівників;

г) особистості працівника.

3. Затрати м'язової, мислительної та нервової енергії є елемент:

а) змісту праці;

б) характеру праці;

в) один із показників «індексу людського розвитку»;

г) ставлення до праці.

4. Наймана праця є вияв:

а) мотивів праці;

б) суспільної форми праці;

в) змісту праці;

г) організації праці.

5. Не є соціальним наслідком технологічних інновацій у трудовому процесі:

а) поява нових типів розподілу праці;

б) підвищення гнучкості ринку робочої сили;

в) збільшення виробничих фондів;

г) посилення інтелектуалізації.

6. Який чинник праці є об'єктивним?

а) моральні мотиви праці;

б) ставлення до праці;

в) розподіл праці;

г)задоволеність працею.

7. При сучасній інтелектуалізації праці, символічною формою капіталу і тенденцією розвитку сфери праці насамперед стає:

а) досвід;

б) знання;

в) прибуток;

г) соціальний статус.

8. Об'єктом соціології праці є вивчення :

а) предметів праці;

б) трудової діяльності та відносин;

Національний університет водного господарства та природокористування
в) технологічних процесів;
г) засобів праці.

9. Яка тенденція панує в постіндустріальному суспільстві?

а) скорочується кількість працюючих у матеріальному виробництві і збільшується – у нематеріальному;
б) скорочується кількість працюючих у нематеріальному виробництві і збільшується - у матеріальному;
в) скорочується кількість працюючих у матеріальному і нематеріальному виробництві;
г) збільшується кількість працюючих у матеріальному і нематеріальному виробництвах.

10. Матеріальне та соціальне стимулювання, яке старанно поєднується з досягненням конкретних виробничих результатів працюючих, є сутність:

а) наукового менеджменту;
б) ситуативного менеджменту;
в) менеджменту «людських відносин»;
г) патерналістського менеджменту.

11. Запровадження Д. Морено соціометричного методу вивчення «малих груп» у виробничому колективі є елементом:

а) виробничо-побутового менеджменту;
б) наукового менеджменту;
в) менеджменту «людських відносин»;
г) ситуативного менеджменту.

12. Впровадження «планів володіння працівниками акціонерної власності кампанії» в багатьох капіталістичних країнах є вияв:

а) соціального партнерства;
б) елементів соціалізму;
в) наукової організації праці;
г) колективізму.

13. Що не є сутнісною ознакою трудового колективу?

а) спільні риси та особливості культури працюючих;
б) суспільно корисна діяльність для досягнення певної мети;
в) наявність управління і самоврядування;
г) співробітництво та зацікавленість в кінцевому результаті праці.

14. Колектив цеху промислового підприємства являє собою:

а) основний колектив;
б) первинний колектив;

Національний університет водного господарства та природокористування

в) вторинний колектив;
г) профілюючий колектив.

15. Контактна група людей, котрі безпосередньо спілкуються офіційно і неофіційно називається:

а) первинним колективом;
б) референтною групою;
в) колективом однодумців;
г) згуртованою групою.

16. Про яку закономірність функціонування трудового колективу іде мова: «Підвищення через трудове об'єднання не лише індивідуальної продуктивної сили, а й набуття нової продуктивної сили, яка за своєю суттю є «масова сила»»?

а) «ефект комунікацій»;
б) «ефект стійкої духовної атмосфери»;
в) «ефект позитивної мотивації праці»;
г) «ефект кооперацій».

17. Духовна атмосфера колективу – це:

а) загально світоглядна орієнтація колективу;
б) рівень релігійної свідомості членів колективу;
в) освітній рівень працюючих;
г) соціально – психологічний клімат колективу.

18. Що не є прерогативою соціального управління трудовим колективом?

а) соціальне планування;
б) соціальне регулювання;
в) регулюючий механізм;
г) матеріальне та моральне стимулювання.

19. Який стиль керівництва колективом характеризується перевагою форми роботи за її змістом:

а) ліберальний;
б) авторитарний;
в) Бюрократичний;
г) технократичний.

20. Стихійне управління колективом – це :

а) допустимий саморегулюючий фактор;
б) позитивний фактор;
в) негативний фактор;
г) стихійного управління не існує.

Національний університет
водного господарства
та природокористування

21. Науково обґрунтоване визначення цілей , показників і завдання для створення умов соціального розвитку колективу – це:

а) соціальне прогнозування;
б) соціальне планування;
в) соціальне проектування;
г) соціальне забезпечення і захист.

22. Сукупність методів, принципів та прийомів управлінської діяльності визначають:

а) статус керівника колективу;
б) стиль керівництва;
в) соціальну роль керівника;
г) функції керівника.

23. Соціальна роль трудового колективу полягає у :

а) сприянні науково-технічного прогресу на підприємстві і суспільстві;
б) виробництві продукції, товарів;
в) матеріальному і духовному збагаченні суспільства, розвитку особистості;
г) підвищення гнучкості робочої сили і занятості населення .

24. Соціалізацію особистості працівника виконує:

а) громадсько-управлінська функція колективу;
б) духовно-виховна;
в) соціальна;
г) виробничо-економічна.

25. Який спосіб врегулювання конфліктів у колективі передбачає бесіда, переконання, товариська критика і т.п.?

а) інноваційний;
б) компромісний;
в) адміністративний;
г) педагогічний.

Питання для самоперевірки

1. Що є предметом дослідження соціології трудового колективу?
2. В чому полягає сутність та основні характеристики колективу?
3. Проаналізуйте структуру та функції колективу.

4. Які ви знаєте типи колективів?
5. Які ви знаєте види колективів?
6. В чому специфічність первинного колективу?
7. Охарактеризуйте закономірності функціонування і розвитку колективу.
8. Розкрийте функції колективу та його соціальну роль.
9. Що означає соціальне управління колективом?

Література

1. Соціологія. Підручник /За ред. В.Г. Городяненка. – К., 2002.
2. Вербець В.В., Субот О.А., Христюк Т.А. Соціологія. Курс лекцій. Навч. пос. – К., 2009.
3. Соціологія. Курс лекцій /За ред. Пічі В.М. – К., 2006.
4. Соціологія. Інтерактивний комплекс /Ткаченко Г.І., Циганчук А.С., Новічков Г.В., Якимчук А.С., Шевчук Т.Є. – Рівне, 2006.
5. Соціологія: підруч. /За ред. Ю.Ф. Пачковського. – Львів, 2011.
6. Соціологія: навчальний посібник /За ред. С.О. Макеєва. – К.: Знання, 2003.
7. Черниш Н. Соціологія. Курс лекцій. – К., 2002.
8. Пшеничнюк О.В., Романовська О.В. Соціологія. Посібник для підготовки до іспитів. – К., 2005.
9. Подольська Є.А. Соціологія: 100 питань 100 відповідей. Навч. посібник. – К.: Інкос, 2009.

Семінар 6. Соціологія сім'ї

План семінарського заняття

1. Сутність шлюбу, його походження та історичні форми.
2. Сім'я, аспекти її соціологічного вивчення.
3. Соціальні функції, типи та фази розвитку сім'ї.
4. Розлучення, їх причини та наслідки.
5. Стан і тенденції розвитку сучасної сім'ї в Україні.

Національний університет водного господарства та природокористування

Теми рефератів, доповідей

1. Проблеми студентської сім'ї.
2. Соціальні проблеми стосунків між поколіннями.
3. Проблеми стійкості шлюбу.
4. Мотиви розлучень.
5. Повторний шлюб.
6. Основні теорії сім'ї.

Завдання і вправи

1. Чому інститут сім'ї є базовим для всіх суспільств?
2. Як кожен із соціальних інститутів, сім'я має конкретно-історичний характер. Що це означає?
3. На різних етапах розвитку українського суспільства в ньому фіксувалися різні форми сім'ї. Доведіть це твердження на прикладах.
4. Подайте основні характеристики таких моделей сім'ї: «традиційна» і «сучасна»; «авторитарна» і «егалітарна».
5. За даними соціологів, більшість молодих людей сьогодні не влаштовує той тип сімейних стосунків, який вони спостерігають в сім'ї батьків. Що, на Ваш погляд, не задовольняє молодих людей і яких змін вони прагнуть?
6. Останнім часом все більшого розповсюдження набувають позашлюбні сім'ї. Чим це викликано? Як Ви думаєте, кількість позашлюбних сімей надалі буде збільшуватися, зменшуватися, чи збережеться на приблизно тому ж рівні?
7. Ще давньогрецькі мислителі писали про кризу інституту сім'ї. Достатньо популярною ця теза є й у сучасній літературі. Висловіть свою точку зору на цю проблему.

Тести

1. Соціологія сім 'ї виникла:
а) у 40-ві роки XIX ст.;
б) у кінці XIX ст.;
в) у 20-ті роки XX ст.;
г) у 50-ті роки XX ст.

Національний університет водного господарства та природокористування

2. Переважною формою екзогамного шлюбу, який передбачав статеві зв'язки між представниками різних родів, був шлюб:
а) парний;
б) груповий;
в) полігамний;
г) моногамний.
3. У наш час найбільш поширена:
а) екзогамія;
б) полігамія;
в) моногамія;
г) ендогамія.
4. Моногамія — це шлюб між:
а) одним і декількома індивідами;
б) між декількома сім'ями;
в) між однією жінкою і декількома чоловіками;
г) між одним чоловіком і однією.
5. Сім 'я - це:
а) соціальний інститут;
б) мала соціальна група;
в) община;
г) одночасно і соціальний інститут, і мала соціальна група.
6. Про який тип родини йдеться: "Цей тип сім 'ї є одним і найпоширеніших у сучасному суспільстві Він складається з подружньої пари та дітей, що не мають своєї сім'ї?
а) про монобатьківську сім'ю;
б) про неповну сім'ю;
в) розширену;
г) нуклеарну.
7. Егалітарними називають сім'ї в яких:
а) вирішальне слово належить жінці;
б) основні рішення приймає чоловік;
в) влада розподіляється між подружжям;
г) влада розподіляється між подружжям і дорослими дітьми, що живуть в сім'ї.
8. Яку з перерахованих нижче функцій не можна вважати функцією сім 'ї?
а) народження та виховання дітей;
б) господарсько-економічна;

Національний університет водного господарства та природокористування

в) соціального управління;
г) підтримка та турбота членів родини один про одного.

9. Хто із названих вчених XIX ст. не вивчав історію шлюбу та сім 'ї?

а) І.Бахофен;
б) Л.Морган;
в) Ф.Тейлор;
г) Ф.Енгельс.

10. Яким повинен бути сумарний коефіцієнт народжуваності для простого відтворення населення?

а) 1,5:
б) 2,1;
в) 3;
г) 3,5.

Питання для самоперевірки

Національний університет водного господарства та природокористування

1. Що вивчає соціологія шлюбу та сім'ї?
2. Дайте визначення шлюбу, розкрийте його історичні форми.
3. Які різновиди моногамного шлюбу мали місце в Україні?
4. Умови укладення шлюбу в Україні?
5. Назвіть альтернативні форми шлюбу. Проаналізуйте їх сутність.
6. Дайте визначення сім'ї. Які проблеми вивчаються при розгляді сім'ї як соціального інституту і як соціальної групи?
7. В чому полягає історичний характер сім'ї?
8. Охарактеризуйте основні типи сім'ї.
9. Розкрийте зміст соціальних функцій сім'ї.
10. Які причини виникнення конфліктів в сім'ї?
11. Чим зумовлене зростання кількості розлучень у наш час?
12. Проаналізуйте наслідки розлучень.
13. Тенденції розвитку сучасних шлюбно - сімейних відносин.
14. Чи правомірні твердження про загибель сім'ї як соціального інституту?
15. В чому особливості студентської сім'ї? Висловіть своє ставлення до неї.
16. Охарактеризуйте основні тенденції розвитку сучасної сім'ї в Україні.

Національний університет водного господарства та природокористування

17. Охарактеризуйте відомі вам типи сімейної структури.

Література

1. Соціологія. Підручник /За ред. В.Г. Городяненка. – К., 2002.
2. Вербець В.В., Субот О.А., Христюк Т.А. Соціологія. Курс лекцій. Навч. пос. – К., 2009.
3. Соціологія. Курс лекцій /За ред. Пічі В.М. – К., 2006.
4. Соціологія. Інтерактивний комплекс /Ткаченко Г.І., Циганчук А.С., Новічков Г.В., Якимчук А.С., Шевчук Т.Є. – Рівне, 2006.
5. Соціологія: підруч. /За ред. Ю.Ф. Пачковського. – Львів, 2011.
6. Соціологія: навчальний посібник /За ред. С.О. Макеєва. – К.: Знання, 2003.
7. Черниш Н. Соціологія. Курс лекцій. – К., 2002.
8. Пшеничнюк О.В., Романовська О.В. Соціологія. Посібник для підготовки до іспитів. – К., 2005.
9. Подольська Є.А. Соціологія: 100 питань 100 відповідей. Навч. посібник. – К.: Інкос, 2009.

Національний університет водного господарства та природокористування

Список основної літератури

1. Соціологія. Підручник /За ред. В.Г. Городяненка. – К., 2002.
2. Вербець В.В., Субот О.А., Христюк Т.А. Соціологія. Курс лекцій. Навч. пос. – К., 2009.
3. Соціологія. Курс лекцій /За ред. Пічі В.М. – К., 2006.
4. Соціологія. Інтерактивний комплекс /Ткаченко Г.І., Циганчук А.С., Новічков Г.В., Якимчук А.С., Шевчук Т.Є. – Рівне, 2006.
5. Соціологія: підруч. /За ред. Ю.Ф. Пачковського. – Львів, 2011.

Список додаткової літератури

1. Амелин В. Н. Социология политики. - М., 1992.
2. Арон Р. Этапы развития социологической мысли. - М., 1993.
3. Барматова С. П. Політична соціологія: Курс лекцій. - К., 2003.
4. Бебик В. М., Головатий М. Ф., Рехкало В. А. Політична культура сучасної молоді. - К.: А. Л. Д., 1996.
5. Бурдьє П. Соціологія політики. - М., 1993.

Національний університет водного господарства та природокористування

6. Бутенко И. А. Анкетный опрос как общение социолога с респондентом. - М., 1989.
7. Вебер М. Избранные произведения. - М.: Прогресс, 1990.
8. Вебер М. Соціологія. Загальноісторичні аналізи. Політика. - К., 1998.
9. Верховин В. И. Экономическая социология. - М.: ИМТ, 1998.
10. Гіденс Е. Соціологія: Пер. з англ. - К., 1999.
11. Головатий М. Ф. Мистецтво політичної діяльності. - К.: МАУП, 2002.
12. Головатий М. Ф. Молодіжна політика в Україні: проблема оновлення. - К.: Наук. думка, 1993.
13. Головатий М. Ф. Професія - політик. - К.: Парлам. вид-во, 2000.
14. Головатий М. Ф. Соціологія політики. - К., МАУП, 2003.
15. Головатый Н. Ф. Социология молодежи: курс лекций. - К.: МАУП, 1999.
16. Городяненко В. Г. Социологический практикум: Учеб.-метод. пособие. - К., 1999.
17. Гречихин В. Лекции по методике и технике социологических исследований. - М., 1988.
18. Громов Й. А., Мецкович А. Ю., Семенев В. А. Западная теоретическая социология. - СПб., 1996.
19. Дорин А. В. Экономическая социология: Учеб. пособие. - Минск: Экоперспектива, 1997.
20. Дюркгейм Э. Социология, ее предмет, метод, предназначение. - М., 1995.
21. Дюркгейм Э. Самоубийство. - М., 1994.
22. Гідденс Е. Соціологія. - К., 1999.
23. Економічна соціологія: Навч. посіб. /В. М. Ворона та ін. - К.: Ін-т соціології НАН України, 1997.
24. Єременко В. Г. Основи соціальної економіки. - К.: МАУП, 1997.
25. Заславская Т. И. Экономическое поведение и экономическое развитие // ЭКО. - 1989. - № 3.
26. Захарченко М. В., Погорілий О. І. Історія соціології (від античності до початку XX ст.). - К., 1993.
27. Иконникова С. Н. Социология молодежи. - Л.: Знание, 1985.
28. Иноземцев В. Л. Современное постиндустриальное общество: Природа, противоречия, перспективы. - М., 2000.

Національний університет водного господарства та природокористування

29. Интерпретация и анализ данных в социологических исследованиях. - М., 1987.
30. История социологии в Западной Европе и США. — М., 1993.
31. Історія української культури. - Миколаїв, 1996.
32. Каган М. С. К вопросу о понимании культуры // Философские науки. - 1989. - № 35.
33. Как провести социологическое исследование. - М., 1990.
34. Карасев В. И. Общество, государство, цивилизация: К теории становлення социумов. - М., 2000.
35. Классовое общество. Теория и эмпирические реалии /Под ред. С. Макеева. - К., 2003.
36. Ковалева А. И. Социологизация личности: норма и отклонение. - М., 1996.
37. Кола Д. Политическая социология. - М., 2001.
38. Культура і побут населення України. - К., 1991.
39. Культурологія /За ред. В. М. Пічі. - Львів, 2003.
40. Лісовий В. Культура та цивілізація // Філософська і соціологічна думка. – 1993. - № 1.
41. Лукашевич М. П., Туленков М. В. Спеціальні та галузеві соціологічні теорії: Навч. посіб. - К.: МАУП, 2004.
42. Лукашевич М. П., Туленков М. В. Спеціальні та галузеві соціологічні теорії: Навч. посіб. - К.: МАУП, 1999.
43. Лукашевич Н. П. Социология воспитания. - К., 1996.
44. Маковецький А. М. Соціологія. - Чернівці, 2000.
45. Мертон Р. Социальная теория и социальная структура. - К., 1996.
46. Методы сбора информации в социологическом исследовании: В 2 кн. - М., 1990.
47. Мешанова Г. О. Соціально-психологічне дослідження особистості: теоретико-методологічний аспект. - Тернопіль, 2001.
48. Молоде покоління нової України: Ескіз соціального портрету /О.М. Балакірєва, Л.С. Волинець, М.Ф. Головатий та ін. — К.: А. Л. Д., 1995.
49. Молодежь Украины: ожидания, ориентации, поведение / Отв. ред. В.Е. Пилипенко. - К.: Наук. думка, 1993.
50. Молодіжний і дитячий рух в Україні: історія та генезис /Під ред. М.Ф. Головатого. - К.: Укр. НДІ проблем молоді, 1996.

Національний університет водного господарства та природокористування

51. Очерки по истории теоретической социологии XX столетия. - М., 2000.
52. Паніна Н. В. Технологія соціологічного дослідження. - К., 1996.
53. Парсонс Т. О социальных системах. - М., 2002.
54. Парсонс Т. Человек в современном мире. - М., 1985.
55. Піча В. М. Соціологія особистості //Соціологія: терміни, поняття, персоналії /За заг. ред. В. М. Пічі. - К.; Львів, 2003.
56. Піча В. М. Соціологія: Загальний курс. - К., 2000.
57. Піча В. М. та ін. Як підготувати, провести і узагальнити результати соціологічних досліджень. - Львів, 1996.
58. Піча В. М., Стеблин Б. А. Соціологія політики. - Львів, 1994.
59. Піча В. М., Черниш Н. Й., Кондратик Л. Й. З історії української со-ціологічної думки. - Львів, 1995.
60. Политическая социология /Ред. В. Н. Иванов и др. - М., 2000.
61. Політична система сучасної України: особливості становлення, тенденції розвитку: Навч. посіб. / За ред. Ф. М. Рудича. - К.: Парлам. вид-во, 2002.
62. Радаев В. В. Экономическая социология: Курс лекций. - М.: Аспект-Пресс, 1998.
63. Радаев В. В., Шкаратан О. Н. Социальная стратификация. - М., 1995.
64. Ручка А. О., Танчер В. В. Курс історії теоретичної соціології. Навч. посіб.-К., 1995.
65. Смелзер Н. Социология: Пер. с англ. - М., 1994.
66. Соколова Г. Н. Экономическая социология: Учеб. - Минск, 1998.
67. Сорокин П. А. Человек. Цивилизация. Общество. - М., 1992.
68. Социологическая теория сегодня. - К., 1994.
69. Социология: Наука об обществе. Учеб. пособие / Под общ. ред. В.П. Андрущенко, Н.П. Горлача. - Харьков, 1996.
70. Соціологія культури: Навч. посіб. / За ред. О. М. Семашка і В. М. Пічі. - Львів, 2003.
71. Соціологія: Підручник / За заг. ред. В. М. Пічі. - Львів, 2004.
72. Соціологія: Підручник / За ред. В. М. Пічі. - Львів, 2004.
73. Соціологія: терміни, поняття, персоналії: Навч. словник-довідник / За заг. ред. В.М. Пічі. - Львів, 2002.
74. Степаненко В. Українська соціологія в пошуках себе // Філософ. і соціол. думка. - 1993. - № 11–12.

Національний університет водного господарства та природокористування

75. Теорія та історія світової і вітчизняної культури: Курс лекцій. - К., 1992.
76. Тойнби А. Постижение истории. - М., 1991.
77. Туленков Н. В. Социология экономики: Консп. лекций. - К.: УГУФВС, 1994.
78. Українське суспільство на порозі третього тисячоліття / За ред. М. О. Шульги. - К., 1999.
79. Фромм Э. Человек для себя. - Минск, 1992.
80. Холл К., Линдсей Г. Теории личности. - М., 1997.
81. Хьелл Л., Зиглер Д. Теории личности. - СПб., 1997.
82. Циба В. Т. Соціологія особистості: системний підхід. - К., 2000.
83. Чернов А. А. Становление глобального информационного общества: проблемы и перспективы. - М., 2003.
84. Экономическая социология: Учеб. пособ. /Под ред. В. Е. Пилипен-ко. - К.: МАУП, 2002.
85. Ядов В. А. Социологическое исследование: Методология, программа, методы. - Самара, 1995.
86. Яковлев А. М. Социальная структура общества: Учебник. - М., 2003.

Національний університет водного господарства та природокористування